

Svaz chovatelů českého strakatého skotu, z. s.

ŠLECHTITELSKÝ PROGRAM

ČESKÉHO STRAKATÉHO SKOTU

Listopad 2024

1. Úvod

Na základě ustanovení zákona 154/2000Sb. ve znění pozdějších předpisů „Zákon o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat (Plemenářský zákon)“, došlo k přenesení odpovědnosti za realizaci programu šlechtění na uznaná chovatelská sdružení.

2. Cíl a poslání šlechtitelského programu

Svaz chovatelů českého strakatého skotu, z. s. (dále jen „Spolek“) zpracoval šlechtitelský program českého strakatého plemene, který udržuje a rozvíjí cenné genetické vlastnosti zvířat plemene. Šlechtitelský program je zaměřen na plemenná zvířata s využitím integrace i genů ze zahraničních populací. Ve šlechtitelském programu jsou formulovány profesionální postupy nezbytné k vytvoření dlouhodobé funkční populace s rentabilní produkcí mléka i masa a příznivými schopnostmi pro chov plemene ve výrobních podmínkách České republiky.

Hlavním cílem šlechtitelského programu je zkvalitnění plemene českého strakatého skotu a systematizovat prvky šlechtitelské práce s cílem zlepšování chovatelské a genetické hodnoty zvířat účastnících se na šlechtitelském programu. Šlechtitelský program obsahuje zásady a postupy platné pro všechny chovatele a organizace zapojené do šlechtitelského programu na regionálním území, kterým je Česká republika.

Plemeno českého strakatého skotu je považováno za světové plemeno, jehož jedinci chovaní na území České republiky tvoří subpopulaci. Šlechtitelský program je otevřený využívání imigrace genů z celosvětově otevřené populace Fleckvieh. Šlechtitelský program je v souladu s mezinárodními standarty a závazky a je zárukou objektivního hodnocení pro potřeby chovatelů. Zabezpečuje, aby tato činnost byla nástrojem ke zvyšování genetické hodnoty plemene českého strakatého skotu, jejich cílevědomého rozmnožování a zachování genetické rozmanitosti, a napomáhá konkurenceschopnosti na zahraničních trzích.

Spolek je členem World Simmental Fleckvieh Federation (WSFF) a respektuje principy této mezinárodní organizace. Spolek akceptuje dokumenty (zootechnické osvědčení, potvrzení o původu) vystavované členskými organizacemi této mezinárodní organizace.

Spolek se při řízení šlechtitelského programu řídí doporučeními dalších mezinárodních organizací, které se týkají šlechtění, testů výkonnosti, genetického hodnocení a ověřování původu zvířat (ICAR, Interbull).

Spolek plní funkci uznaného chovatelského sdružení českého strakatého skotu na území ČR ve smyslu plemenářského zákona a nařízení EU 2016/1012.

Šlechtitelský program je realizován v úzké spolupráci s pověřenou osobou podle plemenářského zákona, která zabezpečuje technické činnosti pro jeho realizaci. Kontrola užitkovosti je prováděna v ČR na základě smluvních ujednání mezi jednotlivými chovateli a oprávněnými osobami, aniž by byla dotčena odpovědnost Spolku na řízení šlechtitelského programu. Šlechtitelský program se vztahuje na zvířata chovaná na území České republiky na dobu 10 let.

Program vychází z rozhodujícího vlivu chovatelů na šlechtění jednotlivých stád a tím

i jejich podílu a zodpovědnosti na šlechtění celé populace. Vlastní činnost Spolku je orientována především na náležitosti, které jsou společným zájmem všech chovatelů a jsou významné pro celé plemeno, jeho výkonnost a jeho postavení v rámci světové Fleckvieh populace. Program předpokládá spolupráci Spolku s plemenářskými a inseminačními společnostmi. Předpokládá se ovšem, že podle rychlosti plnění stanovených cílů a parametrů může již v průběhu zmíněné doby dojít k novelizaci (zvýšení či zlepšení) některých užitkových a hodnotových parametrů. V opačném případě automaticky platí tyto cíle i do dalších let.

2.1. Historie chovu českého strakatého skotu v ČR

Český strakatý skot patří do skupiny plemen horského strakatého skotu. Zemí původu pro plemena této skupiny je Švýcarsko. Křížením domácích plemen, hlavně červinek od poloviny 19. století s býky švýcarského skotu (zejména bernsko-simentálskými) vznikla řada krajových rázů plemene. Ty byly postupně sjednoceny do jedné populace českého strakatého skotu. Po druhé světové válce prošlo plemeno typologickou přestavbou z trojstranné užitkovosti mléko–maso–tah na užitkovost dvoustrannou, maso–mléčnou. Plemenářskou práci v tomto období významným způsobem ovlivnilo zavedení umělé inseminace skotu. Rokem 1955 dochází k přijetí sjednoceného šlechtitelského programu a sloučení oblasti kontroly užitkovosti. Po roce 1950 se přikročilo ke zušlechťování pro zlepšení mléčné užitkovosti a tvarových parametrů vemene, ayrshiským skotem (horské a podhorské oblasti severních a východních Čech), švédským černobílým skotem (Českomoravská vysočina a Český les) a dánským červeným skotem. V roce 1967 dostalo plemeno současný název, český strakatý skot.

Od 70. let se plošně používali býci červeného holštýnského skotu. Podle podílu genů českého strakatého skotu a zušlechťujících plemen ayrshire a red holsteina se populace českého strakatého skotu rozdělila na tři podskupiny C1, C2, C3. V 90. letech se přistoupilo k zušlechťování býky fylogeneticky příbuzných (strakatých) plemen ze SRN (Deutsches Fleckvieh), Rakouska (Österreichisches Fleckvieh), Francie (Montbéliarde) a Švýcarska (Simmentaler Fleckvieh).

Zvířata pocházející z původních českých linií jsou od roku 2010 chráněna jako genetický zdroj. Populace genetického zdroje je udržována podle zásad, formulovaných v Metodice, schválené Ministerstvem zemědělství – Metodika uchování genetického zdroje zvířat. Změny Metodiky je možné provádět na návrh garanta plemene po projednání v Radě genetických zdrojů zvířat (dále jen „RGZZ“), která zasedá zpravidla 2x ročně. V případě potřeby větších úprav Metodiky může koordinátor iniciovat celkovou revizi Metodiky. Metodika bude přílohou Šlechtitelského programu.

2.2. Současný stav plemene, jeho charakteristika

Český strakatý skot je v současné době zastoupen cca 34 % z celkového podílu stavu dojených krav v České republice. V Plemenné knize českého strakatého skotu bylo k datu 3.9.2024 zapsáno 115 966 krav, telat-jalovic 110 000 kusů, telat-býčků 80 000 a plemenných býků je evidováno 5 000. V uplynulých letech nastává mírný pokles populace z celkového počtu. V souladu předpoklady koncepce se vyvíjela i mléčná užitkovost krav českého strakatého skotu a fylogeneticky příbuzných plemen. V kontrolním roce 2023/2024 dosáhla průměrná užitkovost

přes 8 500 kg mléka, která již od roku 2021 setrvává tak nad hranicí 8 000 kg mléka.

Zabřezávání krav po první inseminaci bylo v roce 2023 46,8 % u krav, u jalovic 59,7 % a u plemenic celkem 50,7 %. Délka servis periody byla v roce 2023 na 109 dnech, oproti roku 2022 došlo ke zkrácení o 1 den. Délka mezidobí u krav zapsaných v plemenné knize se drží na velmi dobré úrovni 387 dní.

Klasifikací dle EUROP – zařídění jatečných býků českého strakatého plemene v roce 2023 bylo 90% býků zařazeno do tříd U a R.

Na webových stránkách Spolku¹ jsou dostupné ročenky. Které přiblíží vývoj a trendy v populaci českého strakatého skotu. Tyto Výroční zprávy (Annual Report) Spolek vydává i v tištěné formě a zasílá členům i Nečlenům Spolku. V evropských zemích se stále důrazněji prosazuje multifunkční pojetí významu chovu skotu v celé soustavě zemědělství a ochrany i kultivace životního prostředí.

Strakatý skot, který zaujímá v řadě evropských zemí významný podíl na celkových stavech skotu má v tomto procesu nezastupitelné postavení. Svým oboustranným produkčním zaměřením se uplatňuje efektivně ve všech produkčních systémech i oblastech. Je možno konstatovat, že jeho domestikace a využitelnost je celosvětová.

Strategie a ekonomika chovu plemene vychází z předpokladu, dosud v evropských zemích realizovaného, že masná komponenta užitkovosti vyrovnává, do značné míry, rozdíl mléčné užitkovosti oproti jednostranně zaměřeným dojným plemenům. Týká se to nejen vlastního výkrmu, jehož parametry jsou shodné se specializovanými masnými plemeny, ale také nebo především výhodného zpeněžení telat a zástavového skotu.

2.3. Užitkový typ a směry šlechtění

Strakatý skot se plně osvědčil, pro svoje všestranné produkční využití, menší náročnost, hospodárnost chovu a přizpůsobivost, ve všech výrobních oblastech a technologických systémech i pro všechny produkční směry.

Plemeno je proto i nadále šlechtěno na kombinovaný užitkový typ, který tvoří společný základ pro využití jak ve stádech dojeného skotu, tak pro výběr zvířat pro specializovaný masný program. Pro tyto účely jsou býci s osvalením, které je hodnoceno v rámci základního výběru známkou 6 a vyšší a mají nadprůměrné růstové vlastnosti zařazeni do třídy **oddělení M** – třída v rámci hlavního oddílu PK u plemenů podle určených kritérií (tzv. masní býci M).

Podstatně větší důraz bude kladen v procesu šlechtění na účinné zlepšování kvalitativních parametrů mléka a masa a na soubor vlastností a znaků, které napomáhají snižování nákladů a zvyšování hospodárnosti chovu (funkčních znaků).

Významnou rezervou pro zlepšení celkové efektivity chovu skotu je všestranné snižování výrobních nákladů u všech kategorií skotu. Rozhodujícím nástrojem v tomto směru je úroveň řízení jednotlivých chovů.

Český strakatý skot a fylogeneticky příbuzná plemena jsou využívána i v systémech bez tržní produkce mléka. České strakaté plemeno je dlouhodobě šlechtěno, vedle mléčné užitkovosti, i na užitkovost masnou a dosahuje v ukazatelích masné užitkovosti velmi dobrých výsledků,

---

¹ www.cestr.cz

srovnatelných s masnými plemeny a jejich kříženci.

3. Plemenná kniha a zápis zvířat

Vedení plemenné knihy, tj. zejména struktura PK, podmínky zápisu plemenných zvířat do PK apod. se řídí ŘPK českého strakatého skotu, který je povinnou metodikou a nedílnou součástí šlechtitelského programu.

Technické vedení plemenné knihy zabezpečuje pro Spolek ČMSCH, a.s. na základě smluvního vztahu.

4. Chovný cíl

4.1. Hlavní směry chovného cíle

Cílem je intenzivní, stabilní a hospodárná produkce mléka a masa vysoké kvality, dosahovaná za přiměřených nákladů.

Tyto požadavky charakterizuje:

- a) Kombinovaný maso-mléčný užitkový typ.
- b) Zdůraznění kvalitativních ukazatelů produkce, zejména:
  - u mléka – obsah bílkovin, BB kapa kasein, A2A2 beta kasein, nízký obsah somatických buněk
  - u jatečného skotu – zařazení podle systému SEUROP převážně do třídy U a jemné mramorování masa.
- c) Zdůraznění ukazatelů fitness, zejména: dlouhovýkonnost, snadné porody, vitalita telat, adaptabilita, pastevní schopnost.
- d) Pevná konstituce a dobrý zdravotní stav, zejména mléčné žlázy.
- e) Harmonické a funkční utváření tělesných partií, hlavně vemene a končetin, jemná pevná kostra, střední až větší tělesný rámec, dobré osvalení a šířkové i hloubkové rozměry.
- f) Cílem je pravidelné zabřezávání, snadné porody a produkce životaschopných telat.
- g) Odolnost vůči onemocněním (mastitidy, onemocnění končetin, poruchy plodnosti, eliminace genetických vad).
- h) V chovu českého strakatého skotu se budou, stále více prosazovat jeho nejznámější přednosti, což jsou především znaky chovatelské funkčnosti (tzv. fitness). Preferována bude nejvíce dlouhověká výkonnost, plodnost, špičková konverze živin z objemné píče, nízký obsah somatických buněk a lehký průběh porodů, jako předpoklady zefektivnění chovu s potenciálním uplatněním především v produkci biopotravin u pastevních systémů. Stěžejní roli bude hrát mimořádně vysoký obsah bílkovin v mléce prokázaným, typem kapa kaseinu BB a zastoupení alely beta kaseinu typu A2 (tzv. "nízko alergické mléko") u tohoto plemene, jak bylo zjištěno z rozborů jejich DNA.

Konkrétní požadavky lze vyjádřit následujícími parametry hlavních ukazatelů s tím, že v jednotlivých chovech se mohou odlišovat v souladu s jejich výrobními podmínkami a ekonomickými potřebami.

4.2. Základní parametry chovného cíle

Mléčná užitkovost	
Prvotetek	7 300 – 8 000 kg mléka
Dospělých krav	8 500 – 9 000 kg mléka
Obsah bílkovin v mléce	nejméně 3,6 %
Obsah tuku v mléce	4,0 – 4,1 %
Produkční využití dojnic	5 – 6 laktací

Masná užitkovost	
Denní přírůstek ve výkrmu býků	1 300 g a vyšší
Jatečná výtěžnost žirných býků	59 – 60 %

Ranost	
Věk při 1. zapuštění	16 – 18 měsíců
Věk při 1. otelení	26 – 28 měsíců

Plodnost	
Service perioda	do 100 dní
Inseminační index	do 1,8
Březost po 1. inseminaci	Jalovice 60 – 70 %, krávy 50 – 60 %
Mezidobí	380 – 390 dní

4.3. Standard plemene

Hmotnost jalovic ve věku 12 měsíců	340 – 360 kg
Hmotnost jalovic při 1. zapuštění	420 – 450 kg
Hmotnost v dospělosti:	
- Krav	650 – 750 kg
- Býků	1 200 – 1 300 kg
Výška v kříži dospělých:	
- Krav	140 – 144 cm
- Býků	152 – 160 cm

Odkaz na webové stránky: [Chovný cíl | ČESTR \(cestr.cz\)](http://cestr.cz)

Mléčná užitkovost ve světě: [Home page of the ICAR, The International Committee for Animal Recording – Network. Guidelines. Certifications.](http://www.icar.org)

ICAR – Kontrola užitkovosti: [ICAR - Kontrola užitkovosti \(KU\) - Plemenná kniha - ČMSCH, a.s. \(cmsch.cz\)](http://www.cmsch.cz)

U šlechtění se postupně přechází na přímou selekci pomocí plemenných hodnot odolnosti vůči onemocněním. Důležitým hlediskem je eliminace, příp. regulace projevu dědičně podmíněných vad. Spolek přijímá opatření k eliminaci a omezení výskytu geneticky podmíněných vad podle vývoje populace a světového poznání. V souladu s vědeckým a technologickým vývojem jsou ve šlechtění využívány možnosti molekulární genetiky a SNP technologie u genotypovaných zvířat.

5. Selekční program

5.1. Původ, sledované vlastnosti a hodnocení zvířat

5.1.1. Zjišťování původu

- a) Původ zvířat se zaznamenává podle zásad vedení ústřední evidence a automatizovaného zpracování dat kontroly užitkovosti a inseminace. Zvířata musí být řádně a včas označována identifikačními prostředky, způsobem a v termínech stanovených vyhláškou MZe ČR č.136/2004. Součástí kontrolního systému může být kontrola prvotních dokladů u chovatele, především pracovníky plemenářské inspekce. Dále je systém ověření původu pomocí DNA.
- b) Importovaná zvířata, semeno, embrya a oocysty se zapisují na základě dokladů vystavených zahraniční chovatelskou organizací.

5.1.2. Sledované znaky a vlastnosti

- a) Testování a posuzování znaků mléčné užitkovosti se provádí v systému kontroly užitkovosti (KU) podle metody mezinárodní organizace pro kontrolu užitkovosti ICAR.
- b) Kontrola mléčné užitkovosti u krav v jednotlivých chovech je jedním ze základních chovatelských opatření, které slouží chovatelům a šlechtitelům, pro selekci zvířat, práci se stádem, získává data pro výpočty plemenných hodnot v kontrole dědičnosti a je zároveň zdrojem informací upozorňujících na nedostatky managementu v oblastech výživy, zoohygieny a prevence.
- c) Česká republika je členskou zemí ICAR prostřednictvím Českomoravské společnosti chovatelů, a.s., která také odpovídá za provádění kontroly užitkovosti v České republice.
- d) Na webových stránkách ČMSCH, a.s. je ke stažení Zásady provádění kontroly mléčné užitkovosti.²
- e) Pro základní metodické postupy testování a posuzování a odhadu plemenné hodnoty jsou určující směrnice ICAR a metodiky schválené a přijaté EVF (Evropským sdružením strakatého skotu). O změnách základních metodických postupů kontroly užitkovosti a zkoušky dědičnosti, odvozených z mezinárodních uzancí rozhoduje Spolek na základě odborné diskuse a vyjádření Spolkových orgánů.
- f) Dojitelnost – rychlost dojení u dcer mladých býků, matek býků, a dalších krav podle možnosti a podmínek dojení se zjišťuje v rámci kontroly užitkovosti.
- g) Zevnějšek se zjišťuje u dcer mladých býků, u matek býků a na žádost chovatele u všech

---

² [Metodiky, tiskopisy KU - Kontrola užitkovosti \(KU\) - Plemenná kniha - ČMSCH, a.s. \(cmsch.cz\)](#)

prvotek ve stádě, příp. u dalších krav. Lineární popis jednotlivých tělesných partií, osvalení, sledování vad a souhrnné hodnocení zevnějšku probíhá podle mezinárodně harmonizované metodiky. Hodnocení zevnějšku pro účely kontroly dědičnosti zajišťují bonitéři českého strakatého skotu.

- h) Ke sledování reprodukčních ukazatelů slouží údaje v databázích ČMSCH, a.s. Jedná se o data zapuštění, počet zapuštění, zabřeznutí, datum otelení. Ranost je sledována podle věku při prvním otelení.
- i) Průběh porodu, vícečetné porody a ztráty telat u všech plemenic jsou shromažďovány na základně prvotní evidence v chovech. Trvalou pozornost je nadále potřeba věnovat kvalitě těchto záznamů, za které zodpovídá chovatel.
- j) Genetický typ (DNA) se stanovuje u jalovic, krav, vybraných jako využitelné matky býků, u krav a jalovic při prodeji embryí, pro kontrolní činnost plemenné knihy a na žádost chovatele i u dalších plemenic. Genetický typ se využívá u býků vybraných pro plemenitbu.
- k) Sledování a evidování nositelství genetických odlišností (kaseiny A2A2, bezrohost) a genetických vad umožňuje rychlý rozvoj molekulárně genetických metod a SNP technologií. Spolek proto sleduje vývoj v jednotlivých zemích ve spolupráci s ČMSCH, a.s. a výzkumnými pracovišti. Spolek uplatňuje taková opatření, která zajistí účinnou eliminaci dědičných vad bez významnějšího snížení genetického zisku. Přitom respektuje postupy realizované v zahraničí v populacích fylogeneticky příbuzných plemen. Do skupiny fylogeneticky příbuzných plemen patří plemena řazená do skupiny horského strakatého skotu, která svůj původ odvozují od skotu simentálského (motbeliarde, Fleckvieh). U zvířat s podílem krve zušlechťujících plemen Ayrshire a Red Holstein, musí zvířata splňovat podmínku, že matka je zapsaná v doplňkovém oddílu PK stejného plemene v ČR nebo v zahraničí a otec a oba dědové jsou zapsáni v hlavním oddílu PK stejného plemene v ČR nebo v zahraničí.
- l) Přijatá opatření Spolek zveřejňuje na svých webových stránkách. Značení a evidování statusu nositelství genetických odlišností a vad je součástí evidence plemenné knihy následně i jejich zveřejnění v dokumentech plemenné knihy (zootechnické osvědčení, POP a další).
- m) Pro efektivní selekci je třeba využívat nové znaky. Jedná se zejména o znaky zdraví, eventuálně další znaky. Spolek se aktivně podílí na zavádění systematického sběru dat o výskytu onemocnění, aby mohly sloužit k odhadu plemenných hodnot odolnosti vůči těmto onemocněním. Jedná se zejména o sledování výskytu mastitid, infekčních a neinfekčních onemocnění paznehtů.

Rozsah sledovaných vlastností a znaků bude Spolek dále upřesňovat, eventuálně rozšiřovat podle stupně poznání vědeckého a technologického pokroku zájmu a potřeb chovatelů a zpracovatelů podle ekonomických možností.

5.1.3. Genetické hodnocení zvířat

V současné době je nejaktuálnější zavádění genomické selekce do hlavních úseku šlechtění. Selektce zvířat se stále více přesouvá do kategorií mladých zvířat na základě genomických plemenných hodnot, kdy dochází k podstatnému zkrácení generačního intervalu a zvýšení genetického zisku zvláště u znaků s nízkou dědivostí.

Základním cílem hodnocení zvířat je spolehlivý odhad plemenné hodnoty. Hlavním selekčním kritériem je selekční index dle GZW, který je stanoven jednodukrokovou metodou výpočtu, kde aktuální váhy v roce 2023 jsou nastaveny takto: z 38 % z PH Mléka 18% PH Masa a z 44% PH Fitness. Vždy aktuální složení indexu GZW při případných přepočtech je publikováno na webových stránkách Spolku.

Předpokladem zvýšení přesnosti odhadu PH a tím také přesnosti selekce je průběžné zdokonalování metod kontroly dědičnosti všech sledovaných vlastností ve spolupráci s výzkumnými pracovišti. Zavedení jakýkoliv změn je možné jen v souladu s metodami ICAR a Interbull. Po odsouhlasení RPK a předchozí odborné diskusi na základě vyjádření uznávaných odborníků. Zefektivnění selekce vyžaduje také další vývoj či úpravu souhrnných selekčních indexů pro hlavní úseky selekce.

5.2. Selekcce zvířat v jednotlivých úsecích šlechtění

Výběr selekce potomstva se provádí s ohledem na využití potomstva vybraných jedinců při šlechtění. Výběrovou základnu tvoří chovy zapsané v Plemenné knize českého strakatého skotu. Zařazení do oddílu a tříd PK se řídí ustanoveními Řádu PK.

5.2.1. Matky býků

- a) Jako hlavní orientační hledisko při selekci býků i plemenic je nejčastěji využíván a Spolkem doporučen selekční index GZW, s jehož hodnotami a konstrukcí jsou chovatelé v ČR průběžně seznamováni.
- b) Doporučuje se využití 5 % nejlepších plemenic z aktuálního ročníku narození.
- c) Na skladbě matek býků se podílí tyto zdroje:
  - Domácí populace jalovic a krav.
  - Jalovice a krávy narozené z dovezených embryí z předních zahraničních populací, jejich dcery či vnučky.
- d) Selekční kritéria a hranice pro výběr domácích matek býků stanovuje pokyn RPK – Selekční kritéria matek býků – otců býků, který je zveřejněn na webových stránkách Spolku.³
- e) Špičkové matky býků, popř. jalovice s vynikající rodokmenovou hodnotou, se doporučuje využít pro ET, doporučuje se zde využití 5 % nejlepších plemenic dle GZW.
- f) Hodnocení zevnějšku provádí nezávislí bonitéři.
- g) Při výběru matek býků je nutné zohlednit zjištěné nositelství nežádoucích genů nebo sledovaných dědičných vad.
- h) U matek býků se požaduje také dobrá plodnost a zdravotní stav.

5.2.2. Otcové býků

- a) V pozici otců býků se využívají nejlepší plemenci celosvětově otevřené Fleckvieh populace.
- b) Základním ukazatelem je hodnota selekčního mezinárodně používaného indexu GZW.

---

³ [Šlechtitelský program | ČESTR \(cestr.cz\)](https://cestr.cz)

- c) Využívají se genomické plemenné hodnoty a přitom platí, že k produkci synů by se měli počít býci ze skupiny nejlepšího 1% z hodnocených býků v populaci. Při výběru otců býků je nutné zohlednit zjištěné nositelství nežádoucích genů nebo sledovaných dědičných vad.
- d) Selekční kritéria a hranice pro výběr otců býků stanovuje pokyn Rady PK – Selekční kritéria matek býků – otců býků, který je zveřejněn na webových stránkách Spolku.⁴

5.2.3. Selekcce býků

5.2.3.1. Produkce a výběr býků do plemenitby

- a) Býci českého strakatého plemene využívaní v inseminaci budou vybírání z odchoven plemenných býků nebo přímo na inseminačních stanicích. U býků používaných výhradně v přirozené plemenitbě je možný odchov u chovatele, který se řídí příslušným pokynem RPK, jež je zveřejněn na webových stránkách Spolku.
- b) Selekční kritéria a hranice pro výběr býků do plemenitby jsou definovány v metodice kontroly masné užitkovosti pro český strakatý skot a fylogeneticky příbuzná kombinovaná plemena. Podmínky výběru býků do inseminace nebo přirozené plemenitby upravuje samostatný pokyn RPK.
- c) Zahraniční býci zařazovaní do testace v České republice musí při příchodu na ISB projít základním výběrem.
- d) Při výběru býka do plemenitby se přihlíží i k dalším hospodářsky významným vlastnostem rodičů a k funkčnímu utváření zevnějšku býka bez zjevných vad a genetických poruch.
- e) Konečné rozhodnutí o zařazení býka do inseminace nebo přirozené plemenitby přísluší po provedeném ohodnocení pracovníkem Spolku, majiteli býka.

5.2.3.2. Prověření mladých býků podle potomstva

- a) U býků určených pro využití v inseminaci majitelé organizují připarování, jehož cílem je získání dostatečného počtu informací o vlastnostech dcer pro zvýšení spolehlivosti odhadu PH býka. Posouzení býka podle výkonosti potomstva je jednou z nejdůležitějších fází výběru a významnou součástí šlechtitelského programu.
- b) Do testovacího připarování se zahrnují především býci z domácí produkce. Používané býky je možné doplnit omezeným počtem býčků z dovozu v počtu odpovídajícím rozsahu populace. Býci jsou zařazováni do testovacího připarování co nejdříve po výběru a přípravě na inseminační stanici, optimálně do 13. měsíců věku.
- c) Rozsah testovacího připarování musí umožnit nejméně 200 zabřezlých plemenic po každém testovaném býku. Žádoucí je určit pro testovací připarování nejméně 20 % z počtu I. inseminací a uplatnit ho přednostně u prvotetek. Po skončení periody testovacího připarování se přeruší využití býka na dobu nejméně 6 měsíců.

5.2.3.3. Výběr býků pro inseminaci ve stádech

---

⁴ [Šlechtitelský program | ČESTR \(cestr.cz\)](http://www.cestr.cz)

K použití v inseminaci se býci vybírají na základě PH (genomická PH) a PH stanovené na dcerách s minimální opakovatelností $R = 50\%$ pro znaky reprodukce. Základním selekčním kritériem je dosažení úrovně GZW. Při výběru býků se zohledňují výsledky prověření pro všechny vlastnosti. Aktuální selekční kritéria stanoví pro každý rok Spolek a zveřejňuje je na svých webových stránkách. Stanovená selekční kritéria jsou platná i pro dovoz spermatu plemenných býků prověřených v zahraničí, přitom rozhodující jsou výsledky GZW stanovené z plemenných hodnot.

5.2.4. Selektce ve stádech

V rámci jednotlivých stád je žádoucí vyšší stupeň unifikace vlastností a znaků, která usnadňuje selekci a připarování ve stádě. Pro zajištění takového modelu selektce je žádoucí definování konkrétního cíle šlechtění ve stádě a dále:

- a) na úseku připarování:
  - Především skupinové (liniové), výjimečně individuální připarování a volba vhodného plemeníka – korektora (nejlépe komplexního býka) pro jeden až dva hlavní cíle korektce
  - použití TOP vynikajících připarovaných plemeníků může být omezené pouze dostupností jejich spermatu.
- b) na úseku selektce:
  - Rozhodující etapu selektce soustředit na období celé první laktace (305 dnů laktace) a především pak na počátek druhé laktace (prvních 100 dnů).
  - Stanovit minimální kritéria chovu pro výběr prvotetek, a především pak dojnic na druhé laktaci do stáda dojených krav.
  - K tomu účelu zvýšit intenzitu odchovu a zapouštění jalovic na co nejvyšší míru, alespoň 38 % ze stavu dojených krav.

5.2.5. Selektce krav a jalovic pro obměnu stád a záměrné připarování zvířat

Přenos genů na úseku matka – dcera má nejmenší vliv na celkový genetický zisk. Důvodem je možnost jen velmi nízké intenzity selektce ve srovnání s ostatními úseky a také malý počet potomků, které zanechá běžná plemence v populaci. Stanovení konkrétních selekčních hranic pro plemence určené k produkci jalovic pro obměnu stáda závisí na zaměření a na možnostech daného chovu. Jako nástroj selektce slouží plemenné hodnoty a selekční index GZW dále genomické plemenné hodnoty a index gGZW, analýza stáda a další služby, které Spolek chovatelům poskytuje. Vlastní výběr plemeníků, k inseminaci plemenic ve stádě se řídí zvoleným cílem na základě analýzy stáda a podle zaměření chovu k omezení nežádoucího působení inbrední deprese je nutné při výběru rodičovských párů zohlednit koeficient příbuznosti u předpokládaného potomstva, který by neměl překročit 12,5 %. Při výběru rodičovských párů mohou chovatelé využívat internetové služby Spolku (Bullselector atd.).

6. Práva a povinnosti účastníků šlechtitelského programu

- Právo zapojit se do šlechtitelského programu mají všichni chovatelé českého strakatého skotu v České republice, pokud chovají plemenná zvířata českého strakatého skotu.

- Účastníci mají povinnost řídit se šlechtitelským programem, Řádem plemenné knihy a Jednacím řádem Spolku.

Chovatelé českého strakatého skotu účastníci se šlechtitelského programu a vedení PK mají právo:

- aby jejich zvířata byla zapisována do plemenné knihy podle Řádu plemenné knihy a bylo jim vydán zootechnické osvědčení nebo potvrzení o původu na jejich zvířata,
- účastnit se hodnocení vlastností zvířat a genetického hodnocení a mít přístup k výsledkům, pokud jsou k dispozici,
- přístupu ke všem dalším službám, které Spolek poskytuje v souvislosti se šlechtitelským programem a vedením PK,
- účastnit se stanovování a rozvíjení šlechtitelského programu,
- stát se členy Spolku dle Stanov, Jednacího řádu.

Spolek má právo:

- Vyloučit z účasti na šlechtitelském programu a z PK chovatele, pokud nedodrží pravidla šlechtitelského programu, Řádu PK, nebo povinnosti podle procesních pravidel uvedených v Jednacím řádu.

7. Publikace výsledků šlechtitelského programu

Účastníci šlechtitelského programu mají k dispozici výsledky testování, hodnocení a genetického hodnocení svých zvířat prostřednictvím on-line internetových aplikací. Souhrnné výsledky, seznamy zvířat, jsou pravidelně zveřejňovány na webových stránkách Spolku a publikovány v tištěném dvoujazyčném periodiku Výroční zpráva (Annual report) a ve Spolkovém časopise Zpravodaj – i on-line verze.⁵

Komplexní vyhodnocení realizace šlechtitelského procesu za uplynulý rok a porovnání dlouhodobého vývoje zpracovává Spolek formou ročního vyhodnocení, schváleného členským shromážděním a zveřejňovaného obvykle na webové stránce.⁶ Tento web je otevřený nejen všem členům PK a všem zainteresovaným chovatelským organizacím, ale je i veřejně přístupný.

8. Kontrola realizace šlechtitelského programu

RPK, jako pracovní orgán Spolku pro řízení PK a šlechtitelského programu, hodnotí na všech svých zasedáních postup a výsledky realizace šlechtitelského programu v průběhu roku. Na tomto podkladě přijímá Spolek opatření a zpřesňuje metodické postupy k usměrnění, popř. korekci šlechtitelského postupu.

Komplexní vyhodnocení realizace šlechtitelského procesu za uplynulý rok a porovnání dlouhodobého vývoje zpracovává Spolek formou ročenky zveřejňované obvykle v I. čísle Spolkového Zpravodaje následujícího roku. Zpravodaj je distribuován všem členům Spolku a všem zainteresovaným chovatelským organizacím a je zveřejňován na webových stránkách Spolku.

⁵ [Zpravodaje | ČESTR \(cestr.cz\)](http://Zpravodaje|ČESTR(cestr.cz))

⁶ [Zpravodaje | ČESTR \(cestr.cz\)](http://Zpravodaje|ČESTR(cestr.cz))

Spolek předkládá souhrnnou zprávu o rozboru šlechtění a realizaci programu MZe ČR po jejím projednání a odsouhlasení členským shromážděním SCHČSS, z.s.

Populace genetického zdroje je udržována podle zásad, formulovaných v Metodice, schválené Ministerstvem zemědělství – Metodika uchování genetického zdroje zvířat. Změny Metodiky je možné provádět na návrh garanta plemene po projednání v RGZZ, která zasedá zpravidla 2x ročně. V případě potřeby větších úprav Metodiky může koordinátor iniciovat celkovou revizi Metodiky. Metodika je závaznou přílohou Šlechtitelského programu.⁷

Podrobný výklad výsledků je součástí programu každoročního členského shromáždění SCHČSS, z.s., odborných seminářů pořádaných Spolkem nebo zájmovými organizacemi různých úrovních.

9. Obecná ustanovení

S výjimkami z ustanovení a parametrů šlechtitelského programu tento program nepočítá. Pokud by se potřeba výjimky z nepředpokladatelných a závažných důvodů přeci vyskytla, může ji povolit v zásadě jen Rada Spolku ze společného zasedání s RPK, a to v písemném zápisu z jednání s patřičným zdůvodněním a návrhem případného dodatku ke šlechtitelskému programu. Výjimky mohou být uplatněny pouze ve zcela zdůvodněných případech, kdy je účelné přihlédnout k vynikající úrovni některé z hlavních vlastností, popř. při zdůvodněných odchylkách od stanovených parametrů u dalších vlastností.

- a) Novelizované znění ŠP schválené Členským shromážděním ze dne 28.11. 2024 vstupuje v platnost po schválení MZe ČR.

---

⁷ [Metodika-uchování-GZ-ČESTR-2020.pdf](#)